

‘Dit is mijn verhaal, dat ik zo volledig mogelijk zal vertellen. Het staat symbool voor het verhaal van vele jeugdzorgjongeren, waarin we meer met elkaar gemeen hebben dan ons lief is.’

Na een jeugd vol geweld en verwaarlozing, gevolgd door een uithuisplaatsing en talloze doorplaatsingen, vertelt journalist Bodine van Someren haar persoonlijke jeugdzorgverhaal. Dit is het verhaal achter de rapporten, dat symbool staat voor dat van duizenden ‘probleemkinderen’ die vaak sterker getraumatiseerd uit de jeugdzorg komen dan ze erin gingen.

Ze laat zien hoe een systeem dat moet beschermen vaak juist beschadigt. Een indringend verhaal waarin zij met haar ervaring en kennis de misstanden blootlegt die twintig jaar na haar uithuisplaatsing nog altijd niet zijn verbeterd.

‘The children are always ours, every single one of them,’
zei James Baldwin. Ik draag dit boek op aan al onze
kinderen. Zij houden ons voortdurend een spiegel voor.
Pas wanneer we bang zijn in die spiegel te kijken,
vormen de kinderen een probleem.

‘De weg naar de hel is geplaveid
met goede bedoelingen.’

Proloog

Een boek over jeugdzorg. Daar tekende ik circa drie jaar geleden vol zelfvertrouwen een contract voor. Ik kwam vers uit de journalistiek en ik zou al die artikelen, documentaires, kamervragen en media-initiatieven eens even haarfijn duiden. Wie kon dat nu beter dan een journalist die zelf ook uit huis is geplaatst?

Daar heb ik me echt ontzettend op verkeken. Want weet je, ik denk dat het gros van Nederland de commotie en de woede over eindeloos veel misstanden wel heeft meegekregen. De cijfers liegen er niet om. Zo stelde Commissie De Winter in haar veelbesproken eindrapport uit 2019 dat driekwart van de kinderen binnen de jeugdzorg geweld heeft gezien. Een op de tien kinderen binnen de jeugdzorg heeft vaak tot zeer vaak psychisch of fysiek geweld meegemaakt.

Er waren argumenten die het geweld moesten verklaren. Zo was de jeugdzorg initieel gebaseerd op het tuchtrecht, afkomstig van de tuchtscholen uit het begin van de vorige eeuw: (preventief) straffen zou een kind disciplineren. Er ontstond een tuchtcultuur die tot op heden in stand is gehouden. Wel kregen die tuchtscholen andere namen, zoals jeugddetentie. Hier werden zowel kinderen geplaatst die criminele feiten hadden gepleegd als uithuisgeplaatste kinderen die in de open jeugdzorg niet terechtkonden. In 2008 werd dit omgedoopt tot JeugdzorgPlus, omdat

detentie onrechtvaardig was voor een kind zonder criminele achtergrond.

Maar het personeel en de werkwijze bleven gelijk. Kinderen mochten opgesloten blijven, onttrokken worden aan familie en onderwijs en met pijnprikkels worden gedisciplineerd. Naast ruimtetekort had dat nog een reden, stelde Commissie De Winter: personeelstekort. Wanneer een groep niet voldoende begeleiding beschikbaar had, was preventief insluiten of fixeren (een techniek waarbij je bewegingsvrijheid beperkt) een goede oplossing.

Dat had niet mogen gebeuren, zei de commissie. Er werd tot 2022 een schadevergoeding van vijfduizend euro geboden en daarmee moest de kous af zijn. Sinds dat rapport beloofde de politiek de gesloten jeugdzorg af te bouwen, maar het beoogde jaartal blijft nog altijd verschuiven. Sterker nog, er zijn inmiddels weer bestuurders en politici die pleiten voor de isoleercellen, want een betere oplossing hebben ze niet.

Daarnaast is er nog de ‘open’ jeugdzorg, waar kinderen evengoed te maken hebben met geweld, misbruik, verwaarlozing en buitensporige straffen. En dan hebben we het nog niet gehad over de eindeloze doorplaatsingen en de tientallen behandelingen en diagnoses waar jeugdzorgkinderen aan worden onderworpen. Uit onderzoek van stichting Het Vergeten Kind blijkt dat een kind in de jeugdzorg gemiddeld zes keer wordt doorgeplaatst, wat bij veel jongeren leidt tot isolatie, eenzaamheid, depressie en angst. Het vermogen om zich gezond te hechten wordt ernstig aangetast.

En toch, na al die noodkreten in kranten, podcasts, docuseries en de Kamer, lijkt het erop dat de aantallen en de omvang nog steeds niet binnenkomen bij de mensen thuis.

De antwoorden vanuit de sector blijven stug hetzelfde.

We doen ons best met de middelen die we hebben.

De intenties zijn goed.

Kun jij het dan beter?

Wij zijn er voor zorg en niet om een thuis voor het kind te creëren.

En de leek vraagt zich af wat het kind of de ouders misdaan hebben, om met jeugdzorg in contact te zijn gekomen. ‘Je zit daar niet voor je zweetvoeten, ze zullen vast een goede reden hebben gehad.’

Nu ik het opschrijf word ik haast weer boos. Verloren energie, weet ik inmiddels. Na anderhalf jaar begon ik me af te vragen: moet mijn bijdrage dan wel journalistiek zijn? We hebben meer dan aantallen nodig om duidelijk te maken hoe serieus het jeugdzorgprobleem is.

Te vaak is er in de berichtgeving een gebrek aan balans. ‘Experts’ en bestuurders krijgen uitgebreid podium om misstanden te verklaren en soms zelfs te vergoelijken. Aan ervaringsdeskundigen wordt niets gevraagd. Wat de hulpverleners zeggen wordt vaak betrouwbaar bevonden; de ervaringsdeskundige kan rekenen op twijfel. Het zou te persoonlijk, te emotioneel, te individueel zijn. Zeker wanneer de ervaringsdeskundige uitdagingen heeft op het gebied van mentale gezondheid. Ik vind dat juist een reden om deze groep getroffen en serieus te nemen.

Bewijsvoering wordt de ex-jeugdzorgkinderen overigens niet gemakkelijk gemaakt. Ik wilde zelf maar wat graag verhaal halen, alleen bestaan een paar van de instellingen waar ik woonde en ook hun overkoepelende organisatie al jaren niet meer. Dat geldt ook voor de dossiers van de betrokken instanties en ketenpartners. Mijn dossier van die periode is niet meer terug te halen, de bewaartermijn van vijftien jaar in die regio is verstreken. Dit geldt ook voor instellingen in een andere regio waar ik woonde,

sommige bewaarplichten waren zo kort als tien jaar. Met een enkele hulpverlener heb ik contact kunnen leggen, maar de meeste kan ik zonder gegevens niet meer achterhalen.

Het feit dat ik geen wederhoor meer kan plegen, toonde voor mij de urgentie om geen journalistiek verhaal te schrijven, maar om mijn persoonlijke verhaal te delen met de rest van Nederland. Namen van individuele instellingen of hulpverleners zijn daarbij niet van belang; dit boek betreft het gehele jeugdzorgsysteem.

Zó veel kinderen vertrokken sterker getraumatiseerd uit de jeugdzorg dan hoe ze erin kwamen. Ik was slechts een van die duizenden kinderen. Misschien dat het onrecht wel binnenkomt wanneer de voorbeelden tastbaar zijn. Misschien dat de impact van een uithuisplaatsing en de daaropvolgende behandeling pas echt duidelijk wordt wanneer je het verhaal van een kind kent.

Dit is mijn verhaal, dat ik zo volledig mogelijk zal vertellen. Het staat symbool voor het verhaal van vele jeugdzorgjongeren, waarin we meer met elkaar gemeen hebben dan ons lief is. Waarbij de twintig jaar sinds mijn uithuisplaatsing nauwelijks verschil hebben gemaakt in hoe jeugdzorg vandaag de dag ervaren wordt. Waarin een systeem wordt blootgelegd.

We waren slechts kinderen. Zoals we allemaal ooit kind waren. Met behoefte aan liefde, geborgenheid en een plek om veilig te groeien.

Voordat ik je meeneem in mijn jeugdzorgverhaal, gaan we naar een tropisch eiland hier ver vandaan. Het haast idyllische begin van al wat volgen zou.

One Happy Island

Op Aruba leerde een jongeman een Caribische schoonheid kennen.

Hij midden twintig, matroos bij de marine en gestationeerd op het eiland. Zij twintig jaar, en voor Nederlandse begrippen een flamboyante verschijning. Hij was van Indonesische afkomst, opgegroeid in een ingetogen Brabants dorpje. Zij studeerde en had grote academische ambities.

Ze werden smoorverliefd op elkaar. Zwoele avonden op het strand, dansen op het Carnaval. Jong en onbezonnen.

Tot die zwangerschapstest twee streepjes aangaf. Plotseling werd het een stuk serieuzer dan de bedoeling was. Na een paniekerig telefoontje met het thuisfront besloot de jongeman ervoor te gaan, zijn verantwoordelijkheid te pakken en ondanks zijn zorgen stiekem uit te kijken naar zijn aanstaande vaderschap. Zij was in de war, wilde het kindje wel, maar wilde eigenlijk ook studeren, reizen, dansen, flirten, vrij zijn.

Samen besloten ze dat het kind in Nederland beter af zou zijn, met praktische hulp van zijn familie dichtbij. Bovendien zou daar betere scholing zijn voor hun kind, kon de jonge vrouw naar de universiteit, en maakte de man kans op een baan als lakei in het Koninklijk Huis.

Het aanstaande drietal verhuisde naar het Brabantse dorpje en

trok bij zijn ouders in. De man terug in zijn element, de vrouw als een vis op het droge. De rode nagels en felle lippenstift die zo normaal waren op Arubaanse grond, waren hier maar aandacht-trekkerij. Waarom zou je politicologie of rechten willen studeren? Een parttime baan bij de drogist was toch ook prima? Zo hield je tenminste tijd over voor het huishouden en de kleine. En misschien was het op Aruba gebruikelijk om te vertellen over de doelen die je bereikt hebt, hier heette dat opscheppen.

Zij werd al gauw ongelukkiger en hij probeerde het haar zoveel mogelijk naar de zin te maken. Ze vonden een eigen huisje, dat zij naar haar eigen smaak mocht inrichten. Het hielp niet, ze had heimwee. Zij was liever op het eiland of in een grote stad. Daar was modicus zijn heel gewoon, en ambitie de normaalste zaak van de wereld. Nog voordat het kindje geboren werd, waren de eerste scheuren in de relatie zichtbaar. Steeds vaker kregen ze ruzie en vochten ze elkaar de tent uit.

Maar ze waren verbonden nu. Het kindje liet niet langer op zich wachten, ready or not.

Bij m'n ouders